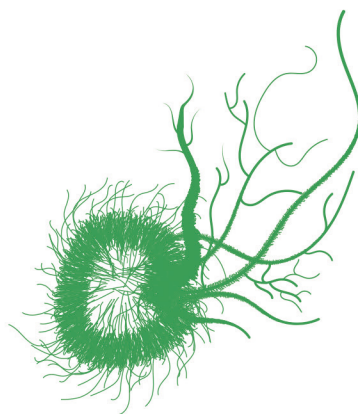
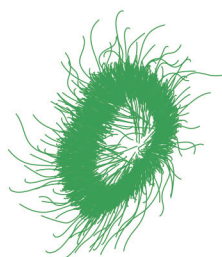

Op, op, op med ophavsretten

I Team Ophavsret har vi udviklet en ny og dynamisk model for videndeling: Et tværgående kontaktnetværk for ophavsret, der består af repræsentanter fra uddannelsesområderne i VIA University College. Netværket har til formål at gøre det nemmere at cirkulere viden om ophavsret i uddannelsesmiljøerne og skabe et fælles ansvar og ejerskab omkring opgaven

□ Birgit Truelsen Larsen, Laura Panduro Kjeldsen, Mai Aggerbeck, Thor Benjamin Borgkvist Tranæs og Tine Furbo Lind, VIA Bibliotek, VIA University College.

Når snakken falder på ophavsret, vil de fleste nok skære en grimasse og kigge febrilsk efter nærmeste flugtvej. Ophavsret er et komplekst område med mange gråzoner, hvilket gør formidlingen og forståelsen vanskelig. Formidlingsopgaven havner ofte hos bibliotekspersonalet, der skal vejlede studerende og ansatte i regler og kopieringsaftaler. Det er en viden, der kan være svær at få til at cirkulere og rodfæste sig, især i en stor organisation.

Team Ophavsret i VIA Bibliotek har gjort brug af forskellige tiltag for at sprede denne viden. Dette tæller skriftligt og videobaseret informationsmateriale, kurser i ophavsret, oplæg hos VIAs studenterorgan samt drift og udvikling af en hjemmeside målrettet studerende, ansatte og forskere. Trods disse tiltag er det en tilbagevendende udfordring at nå ud til både studerende og undervisere. En undersøgelse fra Rettighedsalliancen (2024) viser, at studerende på videregående uddannelser

har svært ved at forholde sig til og overholde reglerne om ophavsret. Manglende viden om reglerne gør, at mange vælger den nemme – men ulovlige – løsning. Kontaktnetværket er et bud på en løsningsmodel, der kan imødegå denne tendens ved at få viden til at cirkulere mere effektivt i uddannelsesmiljøerne.

Strategisk og organisatorisk forankring

Beslutningen om at indføre kontaktnetværket udsprang af to parallelle processer, der til sidst flettede sig sammen. På den ene side oplevede VIAs direktion en stigning i henvendelser fra Rettighedsalliancen angående studerendes deling af ophavsretligt beskyttet materiale, f.eks. på sociale medier. Et konkret udtræk dokumenterede omfanget af denne praksis på professionshøjskolerne, heriblandt

“ Ved at fremme tovejskommunikation frem for envejsformidling er viden blevet spredt hurtigere, og ejerskabet af opgaven er blevet større

VIA, hvilket understregede behovet for handling. På den anden side arbejdede Team Ophavsret på en ny model for at styrke viden- delingen om ophavsret i VIA. Denne model introducerede et kontaktnetværk af repræsen- tanter fra de forskellige uddannelsesområder, hvor hver uddannelsesrepræsentant skulle fungere som bindeled mellem uddannelserne og Team Ophavsret.

De to processer – Rettighedsalliancens henvendelse til VIAs direktion, og et stærkt ønske fra Team Ophavsret om at få implemen- teret en ny løsningsmodel, teamet allerede havde udviklet – mødtes i VIAs Hovedsamar- bejdsudvalg, hvor modellen blev præsenteret og godkendt. Dermed blev en samlet strategi etableret, som både adresserede det pres, der kom udefra, og skabte en langsigtet løsning internt. Med blåstemplingen af modellen er ansvaret for ophavsret ikke blot en strategisk beslutning i ledelsen, men også en praktisk forankret indsats i organisationen. Implemen- teringen af kontaktnetværket gør det muligt at omsætte de overordnede retningslinjer til kon- kret handling på uddannelserne, hvor uddan- nelsesrepræsentanterne har en central rolle i at sikre lokal opmærksomhed på ophavsretlige spørgsmål.

Ud i undervisningsmiljøerne

Kontaktnetværket er struktureret omkring to årlige online-møder, typisk af halvanden ti- mes varighed. Derudover har vi løbende kom- munikation med medlemmerne på en fælles Teams-kanal. På møderne drøftes et eller flere temaer (f.eks. AI og ophavsret eller studeren- des syn på ophavsret) samt formidling af nye tiltag eller udviklinger i forhold til ophavsret. Team Ophavsret har ansvar for dagsordenen, og uddannelsesrepræsentanterne kan foreslå emner til drøftelse.

Kontaktnetværkets medlemmer er rekrut- teret fra en lang række uddannelser i VIA, hvil- ket højner muligheden for, at viden kommer til og fra flest mulige undervisningsmiljøer. Uddannelsesrepræsentanterne, der både er på leder- og underviserniveau, har forpligtet sig til at deltage i møderne og bringe ny viden

Kontaktnetværkets medlemmer:

- 5 biblioteksmedarbejdere fra Team Ophavsret
- 14 uddannelsesrepræsentanter

Team Ophavsrets medlemmer:

- 5 biblioteksmedarbejdere
- 1 bibliotekschef
- 1 organisationsjurist
- 1 stud.jur.

Kontakt: bib.teamophavsret@via.dk

fra netværket til deres uddannelser samt bringe problematikker fra deres praksis ind i netværket. Vi mener, at denne kontinuerlige videnuudveksling er med til at ændre kulturen og opfattelsen af ophavsret: Fra at være en abstrakt og kompliceret størrelse, som kun nogle få ved noget om, til at være et område, som mange forholder sig til.

En udfordring for videnflowet er dog, at VIA har en del uddannelser på flere forskellige adresser, eksempelvis udbydes sygeplejerske- uddannelsen i seks forskellige byer i Midtjyl- land. Derfor kan det være svært for uddannel- sesrepræsentanter, der dækker uddannelser på flere udbudssteder, at sikre, at informationer og diskussioner når ud til alle adresser. Alli- gevel kan vi efter flere års arbejde med kon- taktnetværksmodellen konstatere, at den både har kvalificeret Team Ophavsrets arbejde og gjort os opmærksomme på, hvor vi skal fokusere vores indsats. Samtidig kan vi erfare, at kontaktnetværkets medlemmer tager deres formidlingsopgave seriøst ved at udvikle me- toder for videndeling lokalt og dermed skabe forandring i de lokale undervisningskulturer.

Kontaktnetværket skaber resultater

I takt med at kontaktnetværket er blevet mere rodfæstet, har Team Ophavsret fået lettere adgang til værdifuld viden om, hvordan undervisningsmiljøerne forholder sig til ophavsret i praksis. Senest har en af uddannelsesrepræsentanterne opfordret til at få overblik over, hvordan lyd og videoer benyttes på tværs af VIAs uddannelser. På denne baggrund udarbejdede og udsendte Team Ophavsret en spørgeskemaundersøgelse til alle uddannelsesrepræsentanter, der hjalp med at kortlægge undervisernes praksis med audiovisuelt materiale, og pegede på nogle udfordringer til videre drøftelse.

Et andet eksempel er en ny dynamisk videndelingsplatform, som er initieret af en af uddannelsesrepræsentanterne. Initiativet har siden udviklet sig til et samarbejde mellem kontaktnetværkets uddannelsesrepræsentanter og medlemmer af Team Ophavsret. Formålet er at gøre det lettere for uddannelsesrepræsentanterne at dele og diskutere ny viden fra både kontaktnetværksmøderne og praksis. Videndelingsplatformen er tænkt som praksisnær og skal indeholde konkrete eksempler, der går i dybden med udfordringer og løsninger i hverdagen. At projektidéen udspringer fra en uddannelsesrepræsentant, understreger det ejerskab og engagement, der er så vigtigt for at skabe en varig kulturændring på området.

Et murstensløst netværk

Fremadrettet har vi fortsat en opgave i at drive det, man kan kalde et murstensløst netværk. Det er ikke en nem udfordring at styrke sammenhængskraft, dynamik og effektivitet, når møder og kommunikation primært foregår online. Vi arbejder derfor henimod at supplere onlinefaciliteringen med fysiske møder, da det betyder noget for oplevelsen af tilhør og ejerskab at kunne mødes ansigt til ansigt og samarbejde om fælles opgaver. Det er udfordrende med tilhør til ti forskellige adresser i Midtjylland og fyldte kalendere, men det er en prioritet for at skabe en følelse af at være en aktiv del af netværket.

Et andet sted, hvor vi både nu og i fremtiden ser en stor vigtighed af kontaktnetværket, er i forbindelse med den hastige teknologiske udvikling. Opgaver og læringsmaterialer ændrer sig løbende, og det gør undervisere og studerendes behov også. Dertil kommer eksplosionen af kunstig intelligens, der udfordrer både brugere og rettighedshavere. Alt dette skaber et område, der ofte udvikler sig hurtigere end lovgivningen og licensaftalerne kan følge med. I samarbejde med kontaktnetværket kan Team Ophavsret hjælpe med at navigere i

disse forandringer og undersøge mulighederne for at tilpasse ophavsrets aftalerne, så undervisere både kan overholde reglerne og udnytte de muligheder, som aftalerne giver optimalt. Derfor er et tæt samarbejde mellem uddannelsesrepræsentanterne og Team Ophavsret afgørende, for kun gennem en kombination af deres viden og indsigt kan de bedste løsninger findes inden for de rammer, der fastsættes af rettighedsorganisationerne.

Integreret praksisformidling og Team Ophavsrets rolle

Kontaktnetværket er et eksempel på, hvordan en bottom-up-proces kan føre til en vellykket forankring af nye arbejdsgange i en organisation. Initiativet opstod blandt medarbejdere tæt på praksis og udviklede sig til en strategisk og operationel løsning på en konkret udfordring. Erfaringen viser, at engagement og faglig indsigt fra dem, der arbejder med problemstillingen til daglig, kan drive en reel kulturændring.

Gennem kontaktnetværket har Team Ophavsret arbejdet for at styrke formidlingen af ophavsret i organisationen. Ved at fremme tovejskommunikation frem for envejsformidling er viden blevet spredt hurtigere, og ejerskabet af opgaven er blevet større. Når uddannelsesrepræsentanterne bliver aktive medspillere, bliver formidlingen mere målrettet og effektiv.

Uddannelsesbibliotekernes fagområde er i konstant udvikling, og derfor er det afgørende, at vi løbende tilpasser vores praksis. Kontaktnetværket er et eksempel på, hvordan uddannelsesbiblioteker kan spille en aktiv rolle i at forme og udvikle strukturer for ophavsretsformidling. Vi håber, at denne artikel kan inspirere andre i bibliotekssektoren, der arbejder med lignende udfordringer.